

Inhoud

9 aanraders

1.	Een kader voor voicing	04
2.	Voicing: oog voor dialoog	12
3.	Voicing in leren en presenteren	26
4.	Voicing en participeren	40
5.	Voicing en creëren	50
6.	Voicing en je innerlijke stem	58
7.	Voicing en mindset	77
8.	De stem van de leerkracht(en)	82
9.	Voicing in school	90
	Meer weten?	97
	Reeds verschenen	99

Aanrader 1.

Een kader voor 'Voicing'

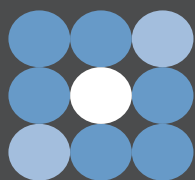
Voicing gaat over 'leerlingen een stem geven' en hen actief betrekken bij het leren. Dit wordt voor leerlingen pas voelbaar als het in de interactie ook écht gebeurt. In essentie gaat voicing over emanciperen en participeren. Weten dat je er in je wezen en waarde toe doet, dat we allemaal gelijkwaardig zijn. Het gevoel van erbij horen, meedoen, ertoe doen. Als je werkelijk participeert, ben je in contact en in relatie met de leer- en leefgemeenschap waar je deel van uitmaakt, waaraan je een actieve bijdrage levert, waarin je mens zijn en het medemens zijn zo hoogwaardig mogelijk tot uiting komt. Niet voor niets wordt voicing ook wel 'democratie in actie' genoemd.

De leerling een stem geven gaat in de kern over leerlingparticipatie in het onderwijs als voorbereiding op toekomstig burgerschap (Winter noemt dit 'citizenship'). De school als micro-samenleving, waarin leerlingen al van jongs af aan leren respectvol samen te leven en oog voor de dialoog te ontwikkelen. Ieder kind kan opgroeien en bijdragen vanuit zijn unieke, authentieke zelf aan het samen leven en leren met elkaar. Voicing op school en in de klas als oefenplaats voor het leren samenleven in een democratische samenleving, waarin ieder volwaardig en gelijkwaardig burger is en respectvol leert samen leven. Het gaat over je innerlijke stem volgen en ook leren (af)stemmen op een ander, meerstemmigheid laten weerklinken, door iedereen ruimte voor een eigen 'stem' te geven. Kinderen en jongeren zijn dan niet langer consumerend in het onderwijs, maar actief initiërend vanuit zichzelf participierend, afstemmend op de stem van de anderen waarmee ze samenwerken. Voicing gaat daarmee over vrijheid en verantwoordelijkheid. 'Vrijheid' in de zin dat je mag worden wie je bent en je vrij voelt en ruimte krijgt om hier uiting aan te geven en 'verantwoordelijk' in de betekenis van het om je heen kijken of iedereen wel vol- en gelijkwaardig 'stem' krijgt.

Wat betekent voicing voor jou?

- *Wil jij leerlingen wel/geen eigen stem geven bij het leren?*
- *Waarom zou je leerlingen (g)een stem geven?*
- *Waarin vind je dat leerlingen wel/geen stem hebben?*
- *Waar kan voicing bij leerlingen toe leiden volgens jou?*
- *Hoe verhoudt zich de stem van de volwassene(n) tot de stem van de leerlingen bij het leren?*
- *Waar is de stem van ouders bij het leren en ontwikkelen van hun kind en de samenwerking met school?*

Als IB'er en leerkracht krijg je dagelijks met vele stemmen te maken. Als leerlingen en hun ouders serieus een stem krijgen bij het ontwikkel- en leerproces, heeft dat consequenties voor de inrichting van het onderwijs. De leerling serieus een stem geven maakt de taak van de leerkracht mogelijk niet eenvoudiger, maar wel boeiend(er). Er is een wil nodig om voicing gestalte te geven. Die kun je opsporen door op zoek te gaan naar onderliggende motieven en drijfveren van je dagelijkse handelen in en om de klas om groei en ontwikkeling van leerlingen te stimuleren. In de volgende tool worden een drietal onderleggers rondom voicing benoemd. Daarna word je uitgenodigd om jezelf op deze onderleggers te schalen. Wat doe je al? Wat vind je wenselijk? Zo kom je tot je eigen nulmeting en de gewenste meting rondom het stem geven aan leerlingen. Hiermee bepaal je je eigen wil en we weten: *'waar een wil is, is een weg'*.

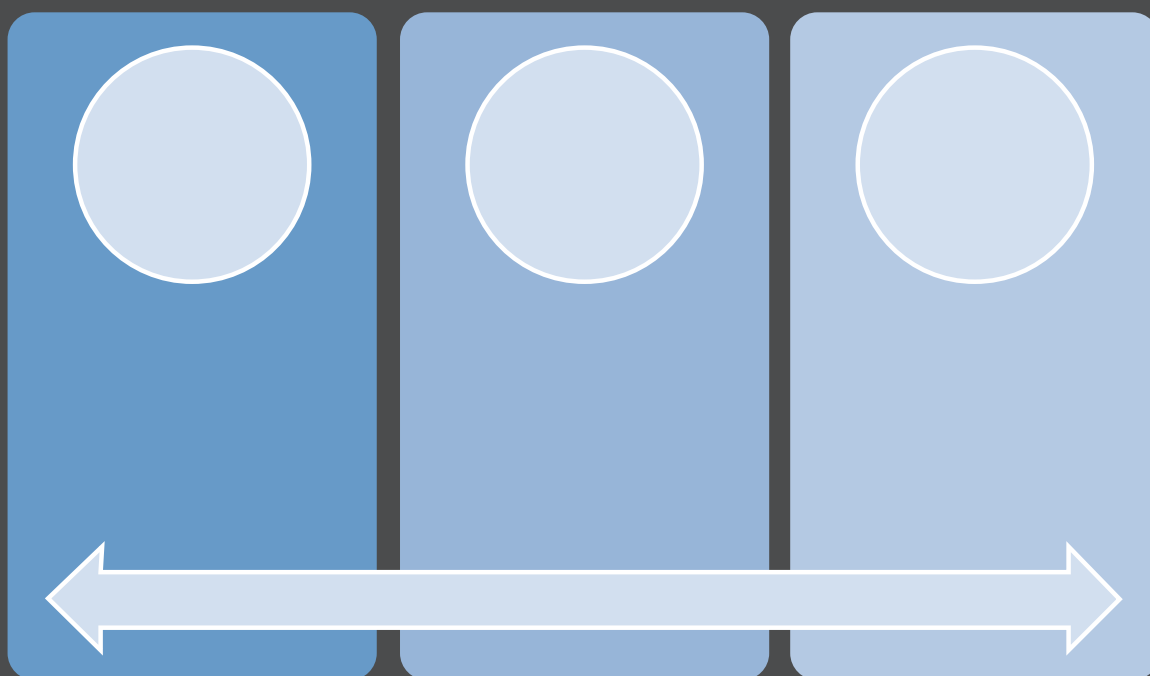
TOOL

WAARDEN ALS ONDERLEGGERS BIJ HET DAGELIJKSE HANDELEN

Met deze tool kun je individuele waarden en acties verzamelen van leerkrachten en ouders. Als je die in 'voicing' deelt met elkaar, kan dat leiden tot collectieve waarden en acties. Een voorbeeld van 'democratie in actie'.

1. Schrijf in iedere cirkel één kernwaarde, die je diepste waarden (drijfveren, motieven overtuigingen) voor de groei van iedere leerling en elke leerkracht vertegenwoordigt.
2. Schrijf onder iedere cirkel acties over de wijze waarop je deze waarden in je praktijk zichtbaar kunt maken in je dagelijkse handelen.
3. Verzamel de individuele waarden en acties en ga in dialoog met elkaar om te komen tot collectieve waarden en acties.

Emanciperen en participeren

In Freire's 'Pedagogiek van de hoop' wordt dialoog in het onderwijs gezien als een samenwerkingsactiviteit die respectvol is, waar de ene persoon niet op een ander inwerkt, maar waar mensen met elkaar werken. Het samenwerken bouwt het sociale kapitaal op, zowel voor het welbevinden in de schooltijd als later in de samenleving. Het stem geven van leerlingen betekent dat de leerling voelt dat hij erbij hoort, ertoe doet en volwaardige bestaanswaarde heeft. Je bevordert het gevoel van 'volwaardig' zijn. Door een bijdrage te mogen leveren aan de gemeenschap voelt een leerling zich van waarde en gerespecteerd. Het gaat over het gevoel van includeren (erbij horen) of excluderen (buiten sluiten). Emanciperen en participeren liggen binnen dit kader van voicing in elkaars verlengde. Je stem laten horen wordt pas betekenisvol als de stem ook wordt gehoord en erkend.

Democratie in actie

Volgens Holdsworth betekent voicing de ontwikkeling van een sterk zelfconcept. Het gaat over 'democratie in actie' volgens drie principes:

- **Gevoel van capaciteit:**
Het gevoel dat je invloed hebt in je omgeving en hieraan een bijdrage mag leveren. Door het inzetten van je capaciteiten lever je zowel een bijdrage aan je eigen ontwikkeling als aan die van je omgeving.
- **Gevoel van (ver)binding:**
Je ontwikkelt een gevoel van deel uit te maken, in relatie te zijn met de (leer)gemeenschap, waar je gewenst en gewild bent, en waarin je basisrust en basisvertrouwen vindt.
- **Gevoel van betekenisvol zijn:**
Als een leerling het gevoel heeft dat hij gezien en gehoord wordt, ertoe doet, krijgt hij gelegenheid om een positief zelfbeeld op te bouwen en kan hij een gevoel ontwikkelen in van waarde zijn voor de gemeenschap waar hij deel van uitmaakt. Dat draagt bij aan eigenwaarde en zelfrespect.

Eigen leer-‘kracht’

Empoweren van leerlingen gaat over ruimte geven aan de eigen stem van leerlingen, zodat ze zelf hun innerlijke stem kunnen horen en zo gelegenheid krijgen om zelfkennis te ontwikkelen. Door empoweren bevorder je het leren van binnenuit, door het uitdagen en bekrachtigen van rijke en krachtige leeromgevingen van buitenaf. Kienhuis benoemt voicing als ‘learning bij listening’ binnen het oplossingsgericht werken: leerkrachten kunnen leren van hun leerlingen en met hen samenwerken om leerdoelen te bereiken. Door leerlingen stem te geven bij hun eigen leerdoelen en in hun eigen leerproces, ontwikkelen ze een eigen leer-‘kracht’. Leerkrachten kunnen hen zo ondersteunen bij het ontwikkelen van zelfkennis in eigen leervermogen en leerstijl. Dit kan bijvoorbeeld door vragen als: Wat wil je bereiken? Hoe ga je dit aanpakken? Wat is je gewenste opbrengst? Volgens Hattie stimuleren leerkrachten veel te weinig de denkprocessen die nodig zijn om tot leren en presteren te komen. Hierdoor blijft er veel potentieel aan leervermogen van leerlingen onaangeraakt. Door hen bewust te ondersteunen om hun eigen leraar te worden, kunnen leerlingen veel beter gaan presteren. Hiervoor moeten leerkrachten door de ogen van de lerende kijken en de gedachtegang bij diens leren volgen. Door de leerling stem te geven, kan de leerkracht achter diens gedachte- en gevoelswereld komen en ontdekken waar de leerling ondersteuning bij nodig heeft.

Oog voor dialoog

Met voicing wordt niet bedoeld dat de stem van de leerling zelfstandig leidend is bij het leren en in zijn leven. Het gaat over de kunst van het ontwikkelen van democratische vaardigheden, waarbij iedereen stem krijgt en waarin de dialoog en wederkerige communicatie tot respectvol en waardig samen leven en leren leidt. Mischa de Winter pleit voor het belang om leerlingen actief te betrekken bij hun omgeving in wederkerigheid in communicatie. Het gaat niet alleen om de stem van de leerling, maar ook om de volwassenen die leiding geven gedurende het opvoeden en leren, en kaders en doelen aanreiken. De kunst in de interactie is om een dialoog aan te gaan, waarin onderling respect kan groeien, door wederkerige communicatie. Volgens de Winter moet je leerlingen zowel ruimte geven als begrenzen. Leerlingen hebben beide nodig om zich veilig te kunnen ontwikkelen.

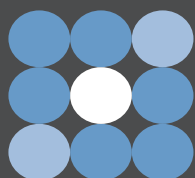
Voicing en inclusief onderwijs

Voicing is een tool om inclusie in de zin van emanciperen en participeren van ieder levend wezen, in ons dagelijkse handelen zichtbaar en voelbaar te maken. Het gaat om sensitieve responsiviteit te ontwikkelen op de diversiteit van ieders stem in: potentie, achtergrond, interesses, talenten, passies, ervaringen, kennis en vaardigheden. Ook artikel 24 uit de VN-resolutie (2006) gaat over inclusie. In de kern gaat het over de plicht van het onderwijs om het volle leerpotentieel van ieder mens (met of zonder beperking) tot ontplooiing te brengen in: persoonlijkheid, talenten, creativiteit, cognitief, fysiek en om een gezond zelfbeeld en zelfvertrouwen op te kunnen bouwen met respect voor de waarde, eigenwaarde en menselijke diversiteit. Passend onderwijs is een mooie uitdaging, waarbij de tool 'voicing' als geroepen komt.

Voicing in holistisch perspectief

Een andere wezenlijke kernwaarde voor voicing ligt in het holistisch ('holos' is heel) perspectief' op leren en ontwikkelen. Miller beschrijft holistisch opvoeden en onderwijzen als de uitdaging om de ontplooiing van de intellectuele, fysieke, psychische, emotionele, sociale, creatieve, morele en spirituele capaciteiten voluit tot ontwikkeling te laten komen. In dit perspectief wordt een leerling niet beschouwd als een 'toekomstige burger die in training is in het onderwijs', maar als een uniek wezen, dat zich kan ontplooien door actieve uitdagingen en rijke invloeden en impulsen uit zijn omgeving. In een holistische leeromgeving gaat het volgens Miller om actieve leerprocessen als: vragen stellen, discussiëren, experimenteren, coöperatief leren en actief initiëren en participeren in het leerproces. Dit vraagt om een veilige relatie, een eigen stem geven in een open wederkerige dialogische cultuur. Op die manier wordt onderwijs benaderd als een reis in zichzelf, samen met anderen, met een open en actieve houding naar de wereld. Het kind tot optimale ontplooiing brengen wordt dan doel, waarvoor onderwijsactiviteiten en curriculum middelen zijn. Volgens Miller vraagt dit om 'Heelheid in de leergemeenschap' op basis van democratisch, open en wederkerig samenwerken en leren. Het gaat over in contact zijn met jezelf en van daaruit 'inter-connected' zijn met elkaar in respectvolle interactie en dialoog. Daardoor wordt het samenwerken tussen binnen- en buitenwereld bij jezelf en bij leerlingen een kwestie van natuurlijke communicerende vaten.

TOOL

'VOICING METER'

Onderstaande tool is een voicingmeter'. Screen jezelf:

1^e kolom: begrippen voor voicing

2^e kolom: screen je actuele staat: wat doe je nu al?

3^e kolom: screen je ideale staat : wat wil je ontwikkelen?

4^e kolom: welke acties wil je nemen?

Omcirkel je rol: leerkracht - begeleider - manager - opvoeder

	Nu	Gewenst	Concrete acties:
1. Emanciperen en participeren	...%	---%	
2. Demoncratie in actie	...%	---%	
3. Eigen leerkracht empoweren	...%	---%	
4. Oog voor de dialoog	...%	---%	
5. Inclusief onderwijs	...%	---%	
6. Holistisch perspectief	...%	---%	

Samenvatting

De essentie van voicing is het groeien naar een cultuur van actief en initiatiefrijk leren en onderwijzen, in plaats van consumerend onderwijs en leerlingen enkel instrumenteel toerusten. Door leerlingen écht stem te geven en hen bij hun innerlijke stem te laten komen, bied je ze gelegenheid om hun authenticiteit te ontdekken en die te delen met medeleerlingen en de leerkracht. Voicing gaat over ware dialoog voeren, dag in dag uit, in contact en wederkerigheid tussen de binnen- en buitenwereld.

Dialoog voeren